

## Ion COGAN



Mă bucur să ne revedem acum într-o zi luminoasă de toamnă, când frunza e galben-aurie, când castanii sau stejarii falnici sub care mai adăstăm adesea își scutură peste capetele noastre „rodul” - acele guguloaie brun-cărămizii cu pretenții de sferă sau dimpotrivă, micile ovoide cu căpăcele într-o paletă a ochiului de nuanțe extraordinare. Și mai este ceva peste care, noi, oamenii „păcătoși” (măcar în atât să păcătuim!) nu putem trece indiferenți. Acel CEVA e un DAR al anotimpului, prin care unii trec ca rața prin apă, fără să-i guste în nici un fel farmecul de neegalat... E vremea, domniile voastre, zic - e vremea pastramelor aromate scaldate în mușchi de usturoi și ardei iuți (azi, paprika, chili sau încă cine mai știe ce denumire exotică - mă rog am intrat în „rândul lumii”) pe fund de lemn însoțite de prietenoasa mămăliguță aburindă și alături cu o bărdacă (cel puțin) de must dulce ce te duce pentru alinarea gâtului greu încercat de „păcatele” amintite mai înainte. E vremea... „bobocilor” care au început deja învățarea buchiilor, pentru a ști ce să facă în viitor cu ele, prilej de bucurie (a câta oară) pentru noi de a vedea că sunt destui care ne vor călca pe urme fără a le șterge cătuși de puțin... Ei își vor lumina mintea și spiritul cu scrieri pe care toate bibliotecile din lume le țin ca pe lucrurile cele mai de preț. Și dacă azi EXISTĂM, pot spune că este meritul celor dintre noi care au știut să-și filtreze dorințele și să distribuie în jur tot ce au crezut de cuviință că se poate înfrumuseța - suflet, casă, stradă, parc și toate la un loc - chiar dacă tot parte din noi au găsit puțină inversă de a dezgoli ceea ce nu trebuia dezgolit, de a distruge ceea ce nu trebuia distrus, de a profana tot și toate... În ziua de grație 14 martie 1924, Comisia Interimară a Municipiului București aprobă, prin Decizia nr. 84, ca pe locul aflat în fața palatului - în care funcționaseră pe rând Vama Poștei (construită în anul 1911) și apoi, mult mai târziu, Procuratura Generală, și până de curând, Ministerul Administrației și Internelor - Asociația Anticarilor să-și ridice un pavilion propriu. (Suntem la doar câțiva pași de strada pe care pictorul Tattarescu și-a amenajat casa și de care am vorbit cu puțin în urmă: „Domnița Anastasia (Moruzi)”. Mă întreb, câți copilandri au avut norocul ca scurta lor viață să rămână întipărită în memoria locurilor unde au crescut, și asta o spun pentru că domnița n-a trăit, din păcate, decât cinci ani, dar destul se pare pentru ca numele ei să fie purtat de o stradă. După câte știu, în București este unicat... Marele istoric Nicolae Iorga și-a adus o contribuție esențială la grăbirea demersurilor în vederea luării deciziei finale de înființare a Casei Anticarilor, că despre ea vorbesc aici acum, el însuși fiind un mare iubitor de carte, așa cum de altfel cunoaștem. Și ce păcat că un „mare” primar al urbei, militar de carieră, investit în funcție tocmai pentru a face ordine într-un oraș devastat de anormalitatea stării de război, a ținut

moștiș, probabil, să-și arate „recunoștința” pentru cei care știau, numai uitându-se la tine, ce CARTE cauți, cât să-ți ceară și fiind mulțumit de prețul achiziției să revii după o zi - două, o săptămână sau la salariu... pentru ca întreaga scenă să se repete aproape identic... Și pentru că primii lui „dușmani” erau (desigur) acești „cărțurari” - negustori și clădirea lor frumoasă, cochetă din piața ce își regăsisse o a doua tinerețe tocmai prin prezența activă în viața comercial-culturală a Capitalei a acestora, domnul general Ion Rășcanu - primar între 21.X 1942 și 22.VIII. 1944, a găsit de cuviință să-i expulzeze în 8 colțuri diferite ale orașului, iar pavilionul să fie demolat fără nici o explicație, lăsând un gol imens în sufletele și așa chinuite ale bucureștenilor care se îndrăgostiseră, pur și simplu, de acest loc. Plăcerea de a răsfoi o carte care are propria ei istorie nu este la îndemâna oricui. Cel care o face știe cum să o facă pentru a-și prelungi cât se poate starea aceea de aproape beatitudine care îl stăpânește în fața unei tipărituri de excepție, totul se desfășoară cu un ritual subtil, tainic, numai de el știut... mai ales când se află într-un TEMPLU al cărților cum a fost acel pavilion. Și tocmai acest ritual a fost stopat cu brutalitate printr-o simplă semnătură pusă pe un ordin aberant. Aici deci, în Piața Anticarilor, în anul 1943 s-a săvârșit un atentat care din păcate s-a repetat de-a lungul istoriei culturale bucureștene, decembrie 1989 fiind finalizarea destinului tragic al acestei istorii. (Imaginea de coșmar a incendierii Bibliotecii de Stat Universitare ne-a rămas desigur multora în memorie). Dar (iar, din păcate) „rugurile purificării culturale” de factură extremistă au fost înlocuite azi cu nepăsarea tembelă în fața marilor valori ale umanității tănuite între copertile groase aflate încă la mila acelora care se pare că nu au și nu au avut niciodată parte de o lectură aprofundată capabilă să-i răscolească. Ne vom mai ciocni domniile voastre și în viitor de astfel de specimene. Ele fac parte din peisaj și e foarte, foarte greu să le ocolești, pentru că vrei nu vrei ai (vei avea) în diverse împrejurări nevoie de ele. Să revenim, totuși, la mult încercata zonă în care încă ne aflăm. De aici, începe strada Lipscani, stradă cu vechi tradiții numită la început Ulița cea Mare. Prima atestare a acestei artere este 5 iunie 1859, când Mihnea Vodă, printr-un hrisov, împroprietărește pe jupânul Jifo, marele portar, în Ulița cea Mare „lângă curtea domniei mele din București”. Numele de „Lipscani” apare târziu, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea în onoarea, parcă, a negustorilor nemți veniți până aici tocmai din îndepărtatul Leipzig pentru a-și vinde mărfurile... Pe Lipscanii - Noi, colț cu strada Domnița Anastasia se afla prin anul 1923 tipografia ziarului „Neamul Românesc” a lui Nicolae Iorga. De aici din apropierea Dâmboviței, din vechiul Vad al Sacagiilor, cap al Podului de Pământ, actuala stradă Lipscani urcă spre Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei). Puțin mai sus, domniile voastre nu pot să

nu își aducă aminte de celebrul pe atunci Grand Hôtel de France, Hotelul „Lafayette” care a supraviețuit bombardamentelor în timpul celui de al II-lea război mondial, dar șubrezit de vreme și de, poate, aceeași nepăsare - când în timpul regimului comunist (având numele de „Victoria”) nu s-au efectuat lucrări decât de menținere a clădirii pe „linia de plutire”, structura de rezistență a cedat la cutremurul din 4 martie 1977, ulterior fiind necesară demolarea sa. Pe locul rămas gol și transformat într-un parculeț oarecare, după anul 1990 s-a ridicat rapid noua clădire „de tip occidental” cum Capitala României nu mai văzuse nicicând, în ea avându-și sediul faimoasa „Bancorex” (construită în 1995 - 1998), celebră pentru acordarea unor credite cu dobânzi ridicol de mici, în condițiile în care populația de rând a țării se zbătea să supraviețuiască de la o zi la alta, împovărată de o inflație enormă. Azi, majoritatea celor implicați în „scandalul” Bancorex sunt liberi bine-merci răzându-ne în nas din amețitoarele lor funcții, unele încă foarte înalte! Și locurile acestea, ca de altfel și multe, nenumărate locuri bucureștene, își au o istorie proprie... „În casele atunci ale Ipsilantoaiei (Elenca Damari născută Ipsilanti, soția lui Iancu Damari(s) mare logofăt - N.T.) (...) era cartierul generalului Michelson, șeful suprem al oștirilor, avându-și cancelaria în Hanul „Zlătarilor;”... povestea Dimitrie Papazoglu în cartea sa din care am mai citat adeseori: „Istoria fondării orașului București”. (Despre Hanul zolotarilor sau zlătarilor vom vorbi în episodul următor.) ... Hotelul la care ne referim își are la rândul lui istoria proprie. Noi îi spunem hotel. Acum e ușor, fiind obișnuiți cu termenul. Gândiți-vă domniile voastre cum arătau asemenea clădiri numite pompos hoteluri cu circa 150 de ani în urmă. Citez din memoriile feldmareșalului Helmuth Moltke (1800 - 1891) , pe atunci doar conte, și colaborator mai târziu al lui Bismarck (suntem în anul 1835) : „Cea mai mare neplăcere pentru călătorul european care sosește în Valahia este lipsa completă de hoteluri. (...) Mi-a trebuit un bilet al Domnitorului (Alexandru D. Ghika - n.t.) pentru a fi primit, în București, într-o casă particulară”... (H. Moltke, în „Lettres sur l'Orient”). În anul 1842 - o schimbare la față; noul inspector al domeniilor și inginer-șef al Țării Românești este colonelul Vladimir Blaremburg, care, ca adjutant al Domnitorului, întocmește împreună cu inginerul Mihail Râmnicănu *Planul Bucureștiului*, care va contribui substanțial la redesenarea unor străzi și deschiderea de noi bulevarde. Cu această ocazie s-a trecut la pavarea cu bolovani de râu a unor artere principale. Nu se putea ca pe viitoarele străzi modernizate să nu apară și „mândria viitorului turistic” - în primul rând hotelurile. Astfel, când s-a întocmit acel plan de care am amintit, existau deja patru hoteluri pe care Gheorghe Crutzescu le amintește : „... al Teatrului, pe locul actualului Club Liberal, (Notă : Casa Popovici, demolată după 1950. S-a construit un bloc care a adăpostit



Casa anticarilor

magazinul „Romarta copiilor”, iar azi, parterul și mezaninul sunt sediul unei bănci) *Casinul și Leul de Aur* pe strada Germană, azi Smârdan, și *Hanul Roșu* sau Hotel de Valachie, pe ulița Franceză.” Ulyisse de Marsillac s-a exilat în București după eșecul revoluției de la 1848, în Franța, fiind jurnalist ziarul „La Tribune des Peuples”. Legătura domnului de Marsillac cu hotelurile bucureștene e simplă. Sosind pentru prima oară la București, viitorul profesor la Facultatea de Litere din București și jurnalist scria despre locurile de popas ale Capitalei astfel : „... Dacă n-aveai recomandatie pentru vreo familie boierească, trebuia să înduri un chin pentru care tortura căruței era o potrivită pregătire : chinul hanului. Traduceți han prin vizuină, specluncă, caravansarai, posadă, cloacă, niciodată nu veți putea înțelege ce era un han românesc acum 20 de ani și vă rog să mă scutiți de a vi-l spune”. Asta scria pe la 1864. Deja, „prima variantă” a vestitului Hôtel de France își pusese „temelia” de pe la 1860 în aceleași case ale lui Damari care trecuseră din proprietar în proprietar (de la Iancu Damari la căpitanul Costake Racoviță, iar de la acesta, la Tănăsache Eliad care deschide hotelul). Cum scria A. Bacalbașa : „O mică clădire cu un etaj, vopsit de culoare galbenă” ca apoi, „sus era hotelul compus din câteva camere, și jos cafeneaua...” Era unic. Dar peste nici zece ani, Bucureștiul se poate lăuda cu o serie de hoteluri care mai de care mai primitoare, făcându-și concurență unul celuilalt, iar „Guide de Voyageur à Bucarest” (1877) le consemnează ca atare. Tot Gheorghe Crutzescu scria în cartea sa „Podul Mogoșoaiei” „...că magazinul lui „Paul, coiffeur” (...) anunța în ziare într-o ciudată limbă franco - română : „Sub Hôtel de France 4 lei pe lună abonament „à la coupe des cheveux et à la barbe (raser)”. Da, domniile voastre, vă las acum să vă alegeți... serviciul pe care-l doriți - ras, tuns, frezat - sau, pur și simplu, stând la o măsuță în cafenea, să vi se onoreze comanda „Băiete, un „marghiloman”...



Hotelul Francez